

Terwijl het NVV-weekblad repte van ‘geslotenheid en discipline’ als ‘de onwrikbare pijlers der moderne arbeidersbeweging’ scheurde in 1932 een groep jonge, revolutionaire socialisten zich los van de SDAP en verenigde zich in de **Onafhankelijke Socialistische Partij (OSP)**. De OSP bleek slechts een kort leven beschoren. Wel toonde dit incident pijnlijk aan hoezeer ‘links’ op zoek was naar antwoorden op de grote, economische crisis die na de beurskrach van 1929 was ontketend.

AUTEUR Karin van Leeuwen

Verder lezen

Bart de Cort, Solidariteit in anonimiteit. De geschiedenis van de leden van de Onafhankelijke Socialistische Partij (Breda 2004).

Menno Eekman en Herman Pieterse, Linkssocialisme tussen de wereldoorlogen. Twee studies (Amsterdam 1987).

Joosje Lakmaker, Voorbij de Blauwbrug. Het verhaal van mijn joodse grootvader (Amsterdam 2008).

Koen Vossen, Vrij vissen in het Vondelpark. Kleine politieke partijen in Nederland 1918-1940 (Amsterdam 2003).

Crisis in de rode familie

In 1932 eindigde het Haarlemse SDAP-congres, na hoog oplopende discussies en geëmotioneerde redes, met het roeyement van een groep dissidenten. Onder hen bevond zich Franc van der Goes, één van de twaalf apostelen, maar de dissidenten waren vooral ‘jongeren’ als Piet Schmidt en Jacques de Kadt. Aanleiding tot het roeyement was een discussie over een ‘wilde’ staking in Twentse textiel fabrieken. Tot ontzetting van veel kritische SDAP-leden had het NVV de stakers opgeroepen weer aan het werk te gaan. Een kritisch artikel hierover werd door het ‘discussietijdschrift’ *De Sociaal-Democraat* echter geweigerd.

Toen de opposanten vervolgens een eigen tijdschrift oprichtten, *De Fakkelt*, werden zij door de SDAP geroyeerd.

Met de *Fakkelt*-groep scheidden ongeveer 3300 vooral jonge socialisten zich van de SDAP af. In korte tijd bouwden zij een partij op met jongerenbeweging en krant. Dit ongeëvenaard activisme, aangevuld met de revolutionaire en antifascistische koers leverde de OSP echter geen grote electorale aanhang op en al snel viel de partij weer uiteen. Ook de fusie in 1935 van de OSP met de uit communistische wortels ontsproten Revolutionair Socialistische Partij tot Revolutionair-Socialistische Arbeiderspartij leverde geen parlamentszetel op. Niet het socialisme maar het fascisme bleek in de jaren dertig het voornaamste revolutionaire alternatief.

In Haarlem botsten in 1932 in de eerste plaats radicalisme en reformisme. Maar de botsing was er ook één van geestdriftige en idealistische jongeren met de stuurloos lijkende ‘oude heerenpartij’ die de SDAP volgens de oudgediende dissident Henriette Roland Holst was geworden. De jongeren meenden dat de

economische crisis en het in Duitsland opkomende fascisme moesten worden beantwoord met actie, zoals de marxistische theorie en de internationale solidariteit dit leerden. De meerderheid van de SDAP koos met partijleider J.W. Albarda echter voor de politieke weg. Al hadden zij hun geloof in uiteindelijke komst van het socialisme nog niet afgezworen, het activisme van hun OSP-geestverwanten achtten zij uit de tijd.

Niet de familieruzie in 1932, maar enkele gebeurtenissen in 1933 dwongen de SDAP uiteindelijk om op zoek te gaan naar een nieuwe koers. De muiterij op het marineschip *De Zeven Provinciën*, die door veel socialisten juichend werd begroet, schrok veel potentiële kiezers af en zaaide bij de andere partijen direct weer twijfels over de revolutionaire gezindheid van de SDAP. Ook de machts-greep van Hitler plaatste de partij in een tweestrijd: om als regeringspartij in aanmerking te komen kon de SDAP niet openlijk een ‘beviend staatshoofd’ beledigen. En dus was het niet de SDAP maar de OSP die luid haar afkeer van de vervolging van Duitse socialisten betuigde. Dat dit alles in 1933 ook nog resulteerde in een verkiezingsnederlaag – de eerste in de geschiedenis – veroorzaakte een nog grotere deuk in het zelfvertrouwen van de SDAP.

Pas na het Plan van de Arbeid in 1935 zou de SDAP het zelfvertrouwen herstellen. In het partijprogramma van 1937 werd de revolutieverwachting definitief ingeruild voor een meer nationaal programma. Zo legde het de basis voor de eerste kabinetsdeelname van de SDAP in 1939, toen Albarda en J. van der Tempel als de eerste twee socialistische ministers aantraden.